

*una caritate,
una regula,
similibusque
vivamus moribus*

*Liturgia est culmen
ad quod actio Ecclesiae tendit
et simul fons unde
omnis eius virtus emanat.*

SECRETARIUS LITURGIÆ
Ordinis Cisterciensis

Liturgikus körlevél 2016/2

Stift Heiligenkreuz, 2016. december 30.

Kedves Nővérek és Testvérek!

Elérkezett ismét az idő, hogy egy újabb liturgikus körlevéllel forduljak Önökhöz. Remélem az irgalmasság szent éve közösségeinkben és egész Rendünkben a kegyelem és az öröm éve volt. Isten irgalmas szeretete fölötti öröm ösztönző erejű volt a szent liturgia ünneplésében.

Fordítások

Először is szeretnék szívem egész szeretetével köszönetet mondani mindazoknak, akik időt és fáradságot nem kímélve Rendünk kilenc fő nyelvére lefordították ezt a levelet.

Mindig rossz érzésem támad, ha ezt kell kérnem, de sajnos muszáj, hogy ez a levél Rendünk számára valóban elérhető legyen. Tehát még egyszer: köszönöm!

I. Visszajelzések az utolsó levelemre

Nagyon köszönöm az utolsó levelemre való számtalan visszajelzést. A levelem tartalmára és témájára vonatkozó visszajelzéseket mindig örömmel veszem, hiszen nagyon fontos tudni, hogy a leírtak segítségre vannak, vagy valóban érdekesek-e, illetve az általam képviselt vélemény rendtársaim számára elfogadható-e. Szívesen tanulok én is újabb dolgokat és hajlandó vagyok változtatni a véleményemen.

Az egyik monostorból ezt írták nekem: „Köszönjük a levelet, amelyet közösségi munkaként fogtunk fel. Ez azt jelenti, hogy sokat beszélgettünk róla, és személyes tanulmányozásra készítetett bennünket.” Ennek nagyon örültem. Most már világos a számomra is: levelem se Szentírásnak, se Lectio Divinára nem alkalmas. Olykor szó van egyedi esetekről is benne, amelyek nem mindenki számára lehetnek érdekesek, de nekem összességében nagy örömet szerzett az, hogy a liturgiát ebben a közösségben rendszeresen megvitatják, a liturgiával kapcsolatos dolgokat átbeszélnek és végiggondolják. A liturgia monasztikus éltünk leglényegesebb része. Fontosnak tartom, hogy mindig véleményt tudjunk cserélni arról, hogy hol is tart a monasztikus liturgiánk, és az mennyiben felel meg a közösség liturgiájának, és mennyiben nem. Engedjék meg, hogy szólhassak a az

elégtelen vagy nem megfelelő dolgokról is, hogy ezekre eredményre vezető megoldást tudjunk találni. Nem gondolom, hogy mindent vitára kellene bocsátani, de azt igen, hogy jó lenne rátalálni arra a liturgiára, ami megfelel a közösség belső lényegének. Ezt pedig csak úgy tudjuk elérni, ha kapcsolatba lépünk egymással.

Tudom, hogy ebben a levélben sok mindenről írtam, amely nem csak a liturgia szabályaival vagy annak külsőségeivel állnak kapcsolatban, de meggyőződésem, hogy ezekről a dolgokról igenis fontos pontosan beszélni és világossá tenni azokat. Ahol tehetem, ott igyekszem a dolgok belső lényegére rámutatni és belső elmélyítésre biztatni. Sajnos ez nem mindig sikerült, amiért itt kérek bocsánatot.

2. A Liturgia ünneplése kis létszámú közösségekben

Kértem a generális apát úrtól, hogy megfogalmazhassak néhány gondolatot arról, hogyan kell a liturgiát azokban a közösségekben ünnepelni, ahol kevés, illetve kis létszámú szerzetes él. Mielőtt még válaszolnék erre a kérdésre, előre szeretném bocsátani, hogy itt csak javaslatok fognak elhangzani, amelyek nekem személy szerint érthetőnek és értelemszerűnek tűnnek. Akinek ezek a javaslatok megfelelőek, az elfogadhatja, akinek nem, szabadon választhat mást.

Ahogy már a 2015/I-es körlevélben elhangzott, Rendünk legtöbb közösségében a zsolozsmát általában 5-10 személy tudja együtt imádkozni. Néhány kis közösség többnyire már csak idősekből áll, és hiányzik sok mindenhez az erő, ami a liturgiában korábban megszokott volt. Így egyre nehezebbé vált az ének, és a különféle mozgásokat, amiket a kórusimádság közben végeztek, sajnos már nem lehet tovább csinálni. Nagyon nehéz, amikor egy közösségről azt kell megállapítanunk, hogy amit évszázadokon keresztül ápolt, és ami sajátosan a monasztikus élet forrása és lényege, az megszűnik, és nem lehet már többé úgy megélni, mint ahogyan azt az ember szeretné. Ez a provokatív állapot az egész közösséget próbára teszi.

Minden közösségnek meg kell találnia az ő saját személyes útját, azt, hogy mit tud ezzel kezdeni. Szeretnék itt néhány vezérelvet javasolni, amely talán több helyen is segítségként szolgálhat.

A liturgia megünneplésének alapvető belső hozzáállása a Deuteronomium következő mondatából adódik: „Halld, Izrael! Az Úr, a mi Istenünk az egyetlen Úr! Ezért szeresd Uradat, Istenedet egész szívedből, egész lelkedből és minden erődből!” (MTörv 6,4-5) „Amikor Jézus a templomban feltekintett, figyelte, hogyan dobják a gazdagok adományait a templom perselyébe. Közben észrevette, hogy egy szegény özvegy két fillért dobott be. Erre megjegyezte: Bizony mondom nektek, hogy ez a szegény özvegy többet dobott be, mint bárki más. Mert a többiek feleslegükből adtak az Istennek ajándékot, ő azonban mind odaadta, amije volt, egész megélhetését” (LK 21,1-4). Itt található az istentisztelet megvalósításának lényege: az embert felszólítják arra, hogy egészet adjon, hogy az egészet ajándékozza oda, azt, amije éppen van. Mindaz pedig, amit birtokol, akár kevés, akár sok, ha azt mind odaadja, akkor az sosem válik kevéssé.

Ahhoz, hogy egy közösség együtt ünnepelje a liturgiát, olyan megvalósítási módokat kell választania, amiket véghez tud vinni. Tudjuk, hogy közösségeinkben sok öreg és beteg van, akik nem tudják az istenszolgálatot teljes egészében a többiekkel együtt végezni, illetve bizonyos szokásokat alig vagy egyáltalán nem tudnak megtenni. Számukra lehet nagyvonalú kivételeket, illetve engedményeket tenni és teljes megértéssel fordulhatunk irányukba az egész közösség

támogatását kérve. Ha azonban a közösség összetétele olyan, hogy egy ilyen kivételezésen a konvent nagyobb része felháborodna, akkor egy olyan utat kell keresni, ami a közösség minden tagjának valamilyen mértékben és módon egységesen elfogadható. Mindenekelőtt az az irányelv érvényes, ami az imádság belső minőségét a külső mennyiség fölé állítja. A minőségnek egyik jele, hogy a szöveget nyugodtan, érthetően, összhangban és figyelemmel, tudatosan imádkozzák úgy, hogy az egész liturgia nyugalmat és imádást fejezzon ki.

Szép dolog, ha a kórusimádságban a liturgikus mozgásokat együtt tudják végezni, mint például állni, térdelni, meghajolni stb. De ha valahol ez nem lehetséges, akkor jobb, ha az egész officiumot ülve végzik, és csak a Hymnus, a Benedictus, a Magnificat és az Oratio alatt állnak. Ahol pedig erre sincs lehetőség, jobb, ha az egész zsoltószma alatt ülnek.

Az énekelt officium az imádsághórák emelkedettebb formája. De még mielőtt a konvent az énekléssel kínlódna és bajlódna, helyette az is ugyanolyan szép és helyénvaló, ha az officium mondásában áttér a recitálásra vagy beszélve mondásra, ha teljesen nem is, akkor részben, és megmaradhat a Hymnus, a Benedictus vagy a Magnificat éneklése. A gyengébb hangú közösségekben, lehetőség van a szakértelemmel vezetett hangképzésre, amely lényegesen hozzájárul a zenei színvonal emelkedéséhez. Az ilyen jellegű hangképzés annak a közösségnek is szívének kell lennie, amely elegendő jó hangú taggal rendelkezik, de leginkább azokat érinti ez a megerősítés, akik nem rendelkeznek olyan jó hanganyaggal.

Rendünk sok közösségében él az a szokás, hogy a Psalteriumot egy vagy két hetes beosztásban imádkozzák. Ez a módszer úgy osztja be a zsoltárokat az imaórákba, hogy azok elmondása bizonyos közösségek erejét meghaladja. Itt is lehetséges lenne egy olyan zsoltárrend felállítása, amely a zsoltárokat négy hétre osztja, mint például a római breviáriumban („Liturgia Horarum”). Ez mindenesetre némely zsoltószma idejének vagy egyes imarészek rövidítését, eltörlését részesítené előnyben. Ezt a módszert alkalmazva mind a 150 zsoltárt egy időintervallumon belül, négy hét alatt lehetne elmondani. Azért is jó, mert a monasztikus zsoltósmánknak egyik fontos tulajdonsága a teljes Psalterium elimádkozása. A római zsoltósmáskönyvből is lehetséges a Tertia, a Sexta és a Nona elmondása. Viszont azt is lehet csinálni, hogy a kis órákat egyre korlátozzák, ha ez indokoltnak látszik, de ennek ellenére elimádkozzák a teljes Psalteriumot.

A zsoltószma egyes óráinak időpontjával kapcsolatban feltétlenül ügyelni kell arra, hogy a közösség nagy része ténylegesen részt tudjon rajta venni. A részvételi szándék különösen érvényes az egész közösségre.

Szükség esetén a körmenet a kóruson (akár ülve is) elvégezhető, ha ez valóban kívánatosnak és helyénvalónak tűnik. És ha a processiót egyáltalán nincs mód megtartani, akkor le lehet róla mondani. A rövid olvasmányt a Completorium előtt ugyanúgy fel lehet a templomban olvasni, ha nehéz lenne közben odamenni. Továbbá a napi Capitulumok részeit is át lehet tenni egy másik helységbe, ahol a közösség már amúgy is összejött. Így el lehet kerülni a fölösleges nehézségeket.

Ez a gesztus nem csak a szerzetesi közösség idős és beteg tagjai iránti nagybecsülés igen szép jele, hanem lehetőséget ad a számukra, hogy az ő szerzetesi hivatásuknak megfelelően be tudjanak kapcsolódni az istencsere ünnepelésébe a monostor (vagy a templom) közösségével. Amennyire ez lehetséges és indokolt, segíteni kell őket a templomba eljutni és a kóruson (vagy valahol a közelében) helyet biztosítani, hogy együtt énekelhessenek és imádkozhassanak. Ez különösen érvényes a konventmisére. Ahol ez nem lehetséges, ott szép megoldás lehet, ha a betegszobába

közvetítjük akár hallhatóan, akár láthatóan a liturgiát, hogy a közös imádságot biztosítsuk. Ahol ez sem megvalósítható vagy technikailag nem kivitelezhető, ott az idősek és betegek számára fel lehet kínálni a szentmise hallgatását a rádióból vagy televízióból. Semmi esetre sem szabad a betegek szentáldozásának méltó megünneplését elmulasztani. Az idős és beteg atyáknak pedig – ahol méltó módon megvalósítható – meg kell adni a misézés lehetőségét, amelyet többnyire a koncebrálás formájában lehet megvalósítani.

A fentebb leírt engedmények természetesen csak azon közösségek számára érvényesek, ahol tényleg nincs erő és megfelelő létszám, és nem azok számára, akiknek nincs kedvük az istendicsérethez. Viszont azoknak a közösségeknek, amelyeknek az indokolt körülmények miatt igénybe veszik ezeket a könnyítéseket a liturgiában, a nehézségek megszűnésével vissza kell térniük újra az istendicséret eredeti formájához.

Természetesen, ha újonnan belépők jönnek a közösségbe, az egész liturgiát – annak minden szabályával és rítusával együtt – úgy végezzék, ahogy azt az egész konvent (lehetőleg együtt) teszi. Nem szabad megfélemlíteni arról sem, hogy a ciszterci liturgiához lényegileg tartozik hozzá a rítus és a mozgások egyedi felépítése is. Azonban ezek visszatartják azokat a fiatalokat, akik hivatást éreznek a ciszterci életre, mert nem érzik azt, hogy ezt élni tudnák, vagy problémát okoznak számukra ezeknek a dolgoknak a megvalósítása. Magától értetődik, ha a processiót csak egy személy tudja egyedül elvégezni, és ha csak egy valaki tud a kóruson meghajolni, és ezt meg is teszi, nem helyes kifejezése az imádság közösségi dimenziójának. Ebben a helyzetben az illetékes felelősök feladata az, hogy találjanak egy olyan helyes utat, amely mind az egyes személy, mind a közösség számára elfogadható.

3. Az Egyház és Rendünk aktuális hírei

Rendünk új Directoriuma már készen áll és mindenki megkapta. A köszönet Fr. Xavier Guanter és Poblet apátságának munkáját illeti, amiért őszintén hálásak vagyunk. Ez a szolgálat a háttérben zajlik, amely a sok kis közösség és az egész Rend számára rendkívül fontos. Ez alkalommal szeretném köszönetemet kifejezni és kérni továbbra is erre a munkára, hogy a Directoriumot mindig újra kézbe vehessük és használhassuk.

Ferenc pápa nem kevesebb, mint 27 új püspök-tanácsadót nevezett ki a liturgikus kérdések megoldására. A Vatikán 2016. október 28-án ismertette az Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció új tagjainak névsorát. A püspökök között, akik a Liturgikus Tanácshoz tartoznak, ott van a kölni érsek és bíboros Reiner Maria Woelki, és Lausanne, Genf és Freiburg püspöke, Charles Morerod. Ezenkívül Pietro Parolin bíboros államtitkár mellé további két kuriális bíborost nevezett ki a Kongregációba: Beniamino Stellát, a Klérus Kongregáció prefektusát, és Gianfranco Ravasi bíborost, a Kurltúra Pápai Tanácsának elöljáróját. Nagyon öröndetes Rendünk számára Bernard-Nicolas Aubertin OCist érsek kinevezése, aki Tours érseke és Lèrens szerzetese. Pieri Marini érsek, aki sok éve, II. János Pál óta pápai szertartásmester szintén felvételt nyert. Továbbá 2014 óta a Liturgikus Kongregáció prefektusaként dolgozik a Guineából származó Robert Sarah érsek. Plenáris gyűléseket a Kongregációban ritkán tartanak.

A Hittani Kongregáció 2016. augusztus 15-én közreadta az „Ad resurgendum cum Christo” instrukcióját az elhunytak temetésével és az elhamvasztottak hamvainak tárolásával és őrzésével kapcsolatban. Ebben megerősítette azt a korábbi egyházi szokást, amely a katolikusok számára

előnyben részesítette a koporsós, illetve földbe temetkezést, Jézus temetési formája hivatkozva. Viszont „ott, ahol egészségügyi, anyagi vagy társadalmi szempontok révén a hamvasztást választják [...], az Egyház nem támaszt tanbeli akadályt ezzel a gyakorlattal szemben.” Ezt először mondták ki ilyen világosan. De az elhunyt hamvait – vagy a holttestet – temetőben vagy a templom közelében egy szent helyen kell elhelyezni. Tiltva van a hamvak lakásban vagy emléktárgyként való őrzése. Ugyanígy tilos a hamvakat szétszórni a levegőben, a földön vagy a vízben. Feltételezem, hogy a hamvasztás Rendünk közösségeiben nem fog előírásként szerepelni, de most szeretnék világosan állást foglalni amellett, hogy akár koporsós akár hamvasztásos a temetés, az elhunyt szerzetes koporsója legyen jelen az érte mondott temetési szentmisén, ha nincs egészségügyi vagy valamilyen szociális okból elutasítva.

Utolsó levelemben írtam, hogy a brazil kongregációban a közös capitulumon eldöntötték azt, hogy a portugál breviáriumot a heiligenkreuzi rend szerint végeznék. De közben a kongregáció úgy döntött, hogy a breviáriumot a heufeldi mintára fogják építeni, mert ez jobban megfelel annak, amit már sok közösség használ. Erről a munkáról mindenek előtt a Hardehausen-Itatinga apátsága fog gondoskodni.

2008. június 29-én az Istentiszteleti Kongregáció akkori prefektusa az összes püspöki konferenciának címzett levelében megfogalmazta és meghatározta XVI. Benedek pápa kívánságát, ami arra irányult, hogy a liturgiában Isten nevét, a JHWH-t, a jövőben ne mondják ki többet. Bár ez a rendelkezés már jó pár éve érvényben van, mégis meg vagyok győződve arról, hogy ezt a levelet sok helyen nem is ismerik. Szeretném a legfontosabb pontokat felidézni: tekintettel a zsidó és őskeresztény hagyományra, amely Isten nevét sohasem ejtette ki, hanem helyette az „Úr” (Adonáj) nevet használta, ennek megfelelően a következő rendelkezés született: „(1) A liturgikus ünneplésben az énekekben és imádságokban Isten nevét a JHWH formában sem alkalmazni sem kimondani nem szabad. (2) Azon biblikus szövegek modern nyelvre fordításának, amelyek liturgikus használatra vannak kijelölve, azt kell követnie, ami a „Lithurgiam Authenticam” instrukciójának 41. pontja előír, hogy az isteni tetragram az azonos jelentésű Adonáj, vagy Kyrios szóval fordítandó, tehát: „Herr”, „Signore”, „Lord”, „Seigneur”, „Señor”... stb. (3) A liturgikus szövegek fordításában, amelyekben egymásután mind a zsidó Adonáj fogalom mind a JHWH tetragram előfordul, az Adonájt az „Úr”, a tetragramot pedig az „Isten” szóval kell fordítani annak megfelelően, ahogy ezt a Septuaginta görög és a Vulgata latin fordítása követi.”

Kifejezve Ferenc pápa kívánságát az Istentiszteleti Kongregáció 2016. június 3-i „Resurrectionis dominicae” kezdetű dekrétumában a római kalendárium Mária Magdolna ünnepét az eddigi gyakorlat helyett emléknapról Festum rangra emelte. Ezért mostantól az „apostolok apostolát” („Apostola apostolorum”) hasonló liturgikus rangban ünnepeljük, mint az apostolokat, akik Krisztus feltámadásának első hirdetői voltak. Rendünk Mária Magdolnát korábban nagyon tisztelte, zsoltosmájában sok saját antifónája is volt, amiket most újra elővehetünk. A szentmisébe egy új, saját prefációt készítették, de ezeket még a különböző nyelvekre le kell fordítani, hogy használni lehessen. Ennek az új ünnepnek minden további liturgikus szövege a misekönyvből vagy a zsoltosmáskönyvből vehető. Mivel a Vigília első olvasmánya témáját tekintve nagyrészt azonos a szüzek közös zsoltosmájáéval, jobb híján a továbbiakban is ezt lehet használni.

Antonio Spadaro SJ atya interjút készített Ferenc pápával, amely rövidített változatban egy olasz könyvben jelent meg, és liturgikus kérdésekkel foglalkozik. Itt a jezsuita atya néhány hívő igényére hivatkozva azt kérdezi a pápától, hogy lesz-e visszatérés a liturgia régi formájához. „Benedek pápa tett egy igaz és nagyvonalú gesztust, amikor a különböző emberek és csoportok

gondolkodásmódjának megfelelően megengedte számukra a régi liturgiához való visszatérést, amit pedig túlzónak tartott azt elvetette. De ez egy kivétel. Ezért is beszélünk a rítus „rendkívüli” formájáról, de ez nem a szabályos forma.” A II. Vatikáni Zsinat és a Liturgikus Konstitúció „Sacrosanctum Concilium” értelmében kellene eljárni. A közelmúltban a Liturgikus Kongregáció elöljárói előtt Robert Sarah érsek a „reform reformja” mellett érvelt. Ezt megragadva Ferenc pápa így fogalmazott az interjúban Spadaro atyának: „A reform reformjáról beszélni tévedés.” (Vatikáni Rádió)

A belga Westmalle Apátságából továbbítom, hogy a padláson még óriási mennyiségű liturgikus könyveket találtak, amelyek többsége régi Antiphonariumok. Ez ügyben Br. Gueric Aerden OCSO testvért lehet keresni, akinek az elérhetősége: brgueric@trappistwestmalle.be, illetve postacíme: Antwerpsesteenweg 496, 2390 Westmalle, Belgien.

4. A Liturgikus Titkári Hivatal tevékenységei

2016. november 6-13. között eltöltöttem néhány napot különböző monostorokból érkező rendtársaimmal (öt férfi és női szerzetessel), hogy megtervezzünk egy szokásainkról szóló új könyvet. Ez az intenzív hét nagyon építő és dolgozó volt mindannyiunk számára. Hamar felismertük, hogy ennek az új szövegnek különböznie kell az előző változattól mind tartalmában, mind kifejezésmódjában. Még sok munka van előttünk, a javaslatokért és a segítségért nagyon hálásak vagyunk.

2016. november 30-tól december 7-ig egy spontán találkozóra mentem a francia Boulaurba, ahol szintén többen találkoztunk trappisták és ciszterciek. Itt azt beszélünk meg, hogy bizonyos liturgikus nagy munkákat (pl. Breviarium, Graduale, Antiphonale szerkesztése) a jövőben együtt fogunk elvégezni. Különösen öröndetes és gazdagító volt P. Jorge Guido Gilbert (korábban Poblethez, most Viacelihez tartozik) részvétele ezen a találkozón. Ő volt korábban a San Anselmo liturgiatudományának professzora és az Istentiszteleti Kongregáció munkatársa, és ezen felül olyan zoltárbeosztást szerkesztett, amely egy másik heiligenkreuzi breviáriumból lett átvéve. Elhatároztuk, hogy francia és német nyelvű monostorok számára szeretnénk egy breviáriumot kidolgozni, ami az összes kottát is tartalmazná. A latin szövegnek egységesnek kell lennie, de az anyanyelvű fordítás is mindig ott szerepelhet a másik hasábjában. Ez a könyv P. G. Gilbert zoltárbeosztását veszi majd alapul. Az anyag szerkesztése a „Liturgia Horarum”-ot fogja követni, de a ciszterci kottaanyagot is meg fogja őrizni, amennyire az lehetséges. Akik ebben a munkában szeretnének résztvenni vagy értékes javaslatot és segítséget tudnak nyújtani, azokat kérem, jelentkezzenek nálam. Ennek a munkának egy másik célja, hogy mindabból az anyagból, ami előkerül egy mindenki számára elérhető online adatbázist hozzunk létre.

A római általános naptáron végbevitt sok változtatás miatt szükséges volt néhányat a mi rendi kalendáriumunkba is átvenni. Akiknek ehhez még van több ötlete vagy ajánlata, nálam jelentkezhet. Szép lenne ezt a kalendáriumot a trappistákkal együtt megcsinálni, és a bencésekkel is eljutni bizonyos egyetértésre.

5. Válaszok a befutott kérdésekre

• *Szokás-e a monostorokban húsvét dátumának ünnepélyes kihirdetése? Bár ma már ez nem olyan fontos.*

Húsvét dátumának kihirdetése valójában ma már nem szükséges. Hogy hány közösség csinálja még azt nem tudom. Én három okból találom helyénvalónak: (1) az új Misekönyv (és a ciszterci Directorium) lehetőségként felkínálja. Jónak látom, ha erről elgondolkodunk. (2) Január 6. december 25-vel szemben kevésbé ünnepélyes a római liturgiában, tehát lehetőségünk van arra, hogy ezt a nagyon fontos ünnepet kissé feldíszítsük. (3) A Missale szövege arra a szoros teológiai összefüggésre mutat rá, amely Urunk megjelenésének és feltámadásának ünnepe között van.

Ezek az én személyes érveim, de erről mindenki egyénileg dönthet. Természetesen húsvét ideje megtalálható a Kalendáriumban vagy az interneten. Én személy szerint szépnek találom ezt a hagyományt és aki pedig ápolni szeretné, megtarthatja továbbra is.

• *Lehet-e az officiumban a női egyháztanítóknál a Magnificat-antifónának az „O Doctor optimé”-t használni?*

A ciszterci Directorium ezeket a nőket úgy jelöli mint szüzeket és egyháztanítókat. Ez azt jelenti, hogy mindkettőjük közös zsolozsmáját lehet használni (Commune Virginis, Communi Confessoris). A Misekönyvben nincs a közösben jelölve, mert minden könyörgése saját. A gond az, hogy néhány szent asszony még csak igen rövid ideje lett egyháztanító, az egyháztanítók közös zsolozsmáját pedig eddig csak férfiak számára állították össze. Ezért osztja be őket a közös szüzekhez majdnem minden Breviarium. Nem tudok nyomós indokot mondani rá, hogy miért kellene ennél maradni. Ami az „O Doctor optime” Magnificat-antifónát illeti, úgy tudom, hogy ezt már néhány monostorban egyháztanítónőkre is használják, de a szöveget a nőnemnek megfelelően alkalmazzák: „O Doctrix optime”. Hogy mekkora következetességgel kell a nemet átalakítani, nem tudom, de a Misekönyvben is „doctor” (hímnemű) megnevezés alatt szerepelnek a nők is.

• *A római hagyományban a „Te Deum” többféle dallammal létezik. Rendünkben használhatjuk-e mi is ezeket?*

Én csak azt a „Te Deum”-ot ismerem, amelyiket a Rendünk is használ. Sok monostorban is csak ezt használják. Amennyire én tudom, Rendünkben egyáltalán nem volt szokás egy énekhez több dallamot használni, ez alól kivétel a miseordinárium, a „Benedicamus Domino” és a kis órák himnuszai. Nyilvánvaló, hogy a szigorú elveket valló énekreform szerint főlegesen is a több dallam, ha az ember mást kívánna, ezeknek az elveknek nem igazán felelne meg. De ha szeretnék, akkor természetesen lehet az egyszerű római „Te Deum”-ot használni.

• *Mikor imádkozzuk az Oratio előtt az „Oremus”-t és mikor nem?*

Az „Oremus” („imádkozzunk”) elvileg MINDIG a könyörgés előtt mondandó. A 2002-es római Missale bevezetésében az 54. IGMR (Institutio Generalis Missalis Romani) pontban a napi könyörgésről van szó. Itt ez áll: „Ezután a pap imára szólítja fel a népet. Mindnyájan csendben vannak a pappal együtt egy kis ideig, hogy tudatosítsák: Isten színe előtt állnak, és hogy kéréseiket magukban megfogalmazzák. Ezután a pap elimádkozza a könyörgést. [...] A nép azzal csatlakozik a könyörgéshez és úgy azonosítja vele magát, hogy az Amen felkiáltással a könyörgést magáévá teszi.” Ez a szabály nem csak a napi imádságra vonatkozik, hanem a szentmise és az officium minden könyörgésére is. De van három kivétel: a római liturgiában a Laudesben és a Vesperæben az „Oremus”-t a Miatyánk után kihagyjuk és utána közvetlenül az Oratio jön. Miért? Az „Oremus” az

egyéni csendben akar meghívni az imádságra, amit a könyörgésben foglal össze és zár le. Miután a Miatyánkot szokás szerint kérések és közbenjárások előzték meg, vagyis a személyes kéréseket már kifejezték, ezért a könyörgéseket a Miatyánk zárhatja le. Ez okból kifolyólag nincs „Ámen” a Miatyánk után. Ugyanígy hiányzik az „Oremus” a felajánló könyörgés előtt. Az ok itt is nagyon világos: egyrészt az adományok előkészítése arra való, hogy közben gondolatban Isten színe előtt állunk és a szívünkben kéréssel fordulunk Hozzá; másrészt a felajánló könyörgést megelőzi az „Orate fratres” felhívás, amire meg is születik a válasz a hívektől. Ez összhangban van az „Oremus” értelmével és az imádságos csenddel. Mindenesetre fontos, hogy az „Oremus” után ténylegesen érezhető szünet legyen, ami alatt valóban össze tudjuk szedni magunkat. Ez a szünet a liturgia története során egy miatyánknyi időre szabályozódott, aminek következtében a szünet eredeti értelme elveszett. Az új liturgiában tehát ezt a csendben elimádkozott Miatyánkot teljesen eltörölték, bár néhány monostorban ezt még tartják, ezért kimondottan szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy gondoljuk át újra ezt a gyakorlatot. A zsolozsmáskönyv bevezetőjének 195. pontja erre utal: „Mostantól kezdve tehát az Úr imádságát ünnepélyesen naponta háromszor imádkozzák el, mégpedig a szentmisében, a Laudesben és a Vesperæben.” Ezzel a rendelkezéssel a liturgiában az Úr imádságának méltóságát kell kifejezni, ezért imádkozzuk hangosan és ünnepélyesen.

• *Kell-e minden nap a szentmisében a válaszos zsoltárt imádkozni?*

A válasz nagyon egyszerű: igen, mindig. Az IGMR 61. pontjában olvashatjuk: „Az első olvasmány után következik a válaszos zsoltár, amely az ige liturgiájának szerves része és fontos liturgikus és pasztorális jelentése van, amely az Isten szava feletti elmélkedést segíti elő. A Válaszos zsoltár az egyes olvasmányokra adott válasz, és általában A szentmise olvasmányainak könyvéből kell venni. A Válaszos zsoltárt lehetőleg énekelni kell, legalább is a népre tartozó válaszokat. A szentmise olvasmányainak könyvében (Lekcionárium) feltüntetett zsoltár helyett énekelhető a Graduale, a Graduale Romanumból.“ A „Tractus” is ugyanúgy egy válaszos zsoltár, amit énekelni lehet, ha a misében nincs „Alleluja” (nagyböjt vagy gyászmise). A válaszos zsoltárnak sem az „Alleluja” sem a „Tractus” nem lehet helyettesítője az első olvasmány után. Az „Alleluját” egész évben énekelhetünk, kivéve a nagyböjti időt. Ennek versét A szentmise olvasmányainak könyvéből (Lekcionárium) vagy a Gradualéból [Romanum] kell venni.“ Többé az sem kivitelezhető megoldás, hogy némely napon a „Graduale”-t, más napokon pedig a „Tractus”-t énekeljük. Ugyanúgy helytelen az a szokás is, amit néhány helyen meghonosítottak, hogy az olvasmány után egy népéneket énekelnek. Ennek a válaszos éneknek az értelmét a híres innsbrucki liturgia professzor, Josef Andreas Jungmann jezsuita atya így fogalmazta meg: „a válaszos zsoltár értelme minden rítusban megegyezik azzal a régi egyházi szokással, hogy az ember Isten szavára Isten szavával válaszol. Ebből következik, hogy a válaszos éneket valóban úgy is kell használni, hogy az a hallottakról (olvasmányban) elmélkedjen és Isten szavával válaszoljon rá. A válaszos zsoltár, ahogy a A szentmise olvasmányainak könyvében elő van írva, tartalmilag többnyire nagyon jól illik az előző olvasmányhoz, ami azonban a „Graduale”-val és a „Tractus”-szal csak ritkán fordul elő. Az oka nagyon egyszerű: egyrészt mind a „Graduale”, mind a „Tractus” a mise Propriumának része, ami azt jelenti, hogy ezek az énekek gyakran a misefajtákhoz és nem A szentmise olvasmányainak könyvéhez igazodnak, tehát inkább az ünnep titkára irányulnak, mintsem a szentírási szakaszhoz. Másrészt pedig a Graduale régi egyházi perikóparendszerhez igazodó énekeiből nincs túl nagy választék, amelyek már nem igazodnak a mai három évre felosztott olvasmányrendhez. Emiatt marad a válaszos éneknek ez a formája, de ettől függetlenül az még Isten szavára Isten szavával

válaszol. Ahogy életünkben is számtalanszor megessük velünk az, hogy nem értjük Isten szavát, mégis hittel válaszunk rá, annak ellenére, hogy az csak egy emberi próbálkozás.

• *A nem monostorban élő szerzetesatyáknak kell-e az elhunyt rendtársakról megemlékezést tartaniuk (pl. a három szentmise mondása)?*

Elvileg igen, de az előjárók dolga, hogy az egyedi eseteket részletekbe menően szabályozza.

• *Mennyire vagyunk kötelesek az egyházmegye naptárt követni?*

A római zsolozsmáskönyv Általános Rendelkezéseinek 241-243. pontja szabályozza ezt: „241. Kórusban vagy közösségben a zsolozsmázók saját egyházi naptárukat kövessék, tudniillik egyházmegyéjük vagy szerzetescsaládjuk vagy templomuk naptárát.

A szerzetescsaládok tagjai pedig a helyi egyház közösségével együtt ünneplik a székesegyház felszentelését, továbbá a hely vagy a nagyobb földrajzi egység fővédőszentjeit.

242. Ha a zsolozsmázásra bármilyen címen kötelezett klerikus vagy szerzetes bekapcsolódik valamely közösen végzett zsolozsmába, ezzel eleget tesz a megfelelő részre vonatkozó kötelezettségének, még ha így el is tért saját naptárától vagy rítusától.

243. Az egyedül végzett zsolozsmában igazodni lehet vagy a helyi naptárhoz, vagy a saját naptárhoz, kivéve ez utóbbinak főünnepeit és ünnepeit.” (Az egyházi naptár használata; Lehetőség teljes vagy részleges eltérésre)

Ez a valóságban azt jelenti, hogy nekünk cisztercieknek, csak a saját rendi naptárunkat kell megtartani, amelybe már be van illesztve a római általános kalendárium. Ezért a helyi egyház előírása alól kikerülünk, csupán a székesegyház szentelésének és a helyi vagy egyházmegyei főpatronus ünnepét kell megtartani, hogy ezzel a helyi egyházzal való kapcsolatunkat kifejezzük. De a rendi naptár elméletben felette áll az egyházmegyei naptárnak. Illő volna odafigyelni arra, hogy a liturgiánkban Rendünk szentjei a maguk helyét foglalhassák el. De arra is oda kell figyelni, hogy a liturgikus idő megőrizhesse saját jellegét és ne a különböző szentek emléknapjai kerüljenek túlsúlyba.

• *Mikor kell november 14-én a halottakról való megemlékezést tartani, ha ez vasárnapra esik?*

Ebben az esetben ez az ünnepélyes megemlékezés kiesik, bár ez „officium festivum“, tehát egy Festumhoz hasonlóan (glória nélkül) ünnepelhető. A Festumot a vasárnap mindig kiszorítja (kivéve az Úr ünnepeit).

• *Lehet-e a himnuszt úgy, mint régen az ősi helyén imádkozni, tehát a responsorium után?*

A római liturgiában a himnusz végérvényesen és kivétel nélkül a órák kezdéseként szerepel. Maguk a karthauziak is rákényszerültek az új rend átvételére. A mi Rendünkben sikerült megőrizni azt a lehetőséget, hogy a himnuszt az ősi helyén imádkozzuk. A „Cistertiense Rituale“ (1998) az új római rendet hivatalosan is beillesztette a mi Rendünkébe, azonban előre jelezte, hogy a továbbiakban is szabad a saját ciszterci sorrendet követni, ahogy azt Szent Benedek a Regulában előírta. Így mindkettő lehetséges, illetve mindkettő jó megoldás.

Befejezés

Végül szeretném Önöknek szívből jövő köszönetemet kifejezni, hogy monostoraikban elfogadják a liturgiát. Ahol a továbbiakban egyik vagy másik dologban tovább tudok segíteni, szívesen állok rendelkezésre.

Testvéri szeretettel:

Fr. Coelestin Nebel O.Cist.

Elérhetőség:

Postacím: Stift heiligenkreuz, Markgraf-Leopold-Platz 1, 2532 Heiligenkreuz im Wienerwald, Austria

E-mail: liturgia@ocist.org

Telefon: +43 680 44 64 364

Mobil: +43 2258 8703

[Translatio: Sorores Abbatiae B.M.V. Reginae Mundi]